

«HI HA UN MENYSPREU PER TOT EL QUE ÉS MERIDIONAL»

Mikel de Epalza i Ferrer, doctor de la mitja lluna

El somni de Mikel de Epalza, basc, català i musulmanista, és pura alquímia. Combinar i mesclar el nostre passat d'omeyes i califes amb un present esperançador que, geogràficament, batega al sud.

I. L. Belda

Parla a regna solta i amb el seu cos grandàs omple completament el petit despatx del seu departament d'Àrab a la Universitat d'Alacant. El seu oncle era don Manuel de Irujo i la seua família, penibistes notables. Arran de la guerra son pare va ser perseguit —Mikel va nàixer en terres franceses— i després el condemnaren a l'exili intern dels bascos: les illes Canàries.

Doctor i especialista en estudis àrabs i islàmics, ha fet de professor a França, Tunísia i Alger. Director de la revista *Sharq Al-Andalus. Estudios Árabes*, membre del consell de redacció d'*Awarq*, revista editada per l'Institut Hispano-Àrab de Cultura i editor, amb el seu departament, d'*Arabisme Alacantí*, fulls informatius destinats a alumnes i simpatitzants, a més de molts llibres, en col·laboració amb la doctora Ruviera i Mata. Ara en tenen dos o tres en preparació, entre els quals una *Alacant musulmana* que el mateix Al·là tindrà en compte.

—*¿Qui mana al món? ¿Els jueus o els àrabs?*

—Jo estudie els àrabs i no els jueus, bé que toque temes que hi tenen relació, però no sóc especialista en el seu paper econòmic.

—*Però sembla que els àrabs volen tornar a conquistar València, l'arribada de la KIO, els libanesos, les futures mesquites...*

—No hi ha, ni de lluny, raons històriques en això. És un comerç purament especulatiu del circuit capitalista àrab, que compta amb quantitat de diners i no sap on ficar-los. Als EUA ja no en caben. Allí ja han comprat tot el que podien i ara busquen uns altres indrets per fer inversions ràpides. No veig un sentimentalisme en les inversions, ni cap interès d'expansió nacio-

nal. Es tracta de diners internacionals que busquen distribuir les inversions.

—*Però tornar a Al-Andalus és, per als àrabs, una mena de consciència nacional.*

—Aquest és el verdader sentimentalisme. Se'ls cau la bava quan veuen els monuments de Guardamar, la Mola de Novelda, etc. Recorden els àrabs d'ací, hi senten una profunda connexió. És evident que senten una simpatia per aquesta terra, en general, que no tenen per uns altres països europeus.

—*Fa poc va anar a Barcelona a una setmana àrab organitzada per la Críada. Hi havia també Antonio Medina, líder de Liberación Andaluza. Un partit que diu ser «musulmà, andalús i independentista».*

—Sí, el conec, però són molt pocs.

—*¿Aquesta idea podria quallar als Països Catalans?*

—Per ara no. Ni ací, ni a Catalunya ni a les Balears. Sí que conec gent que s'ha fet musulmana per raons religioses. És normal, perquè l'Islam és una gran religió que té elements molt atractius a nivell espiritual. Però és molt difícil ser musulmà en una societat com la nostra.

—*L'esquerra i certs moviments nacionalistes tenen una notable simpatia pro-àrab.*

—De trenta anys ençà he vist variacions molt importants, positives i negatives, per al món àrab. L'esquerra —difícil de definir en aquests moments— partí d'un principi de fraternitat amb el moviment sionista. Però, clar, després de la guerra del 67 això va variar molt. La gent trobava que el menut David era en realitat un Goliat i prou abusador, eh! L'esquerra té una mica de vergonya de defensar un estat tan prepotent com el d'Israel en el conflicte actual amb els palestins. Ja es defensa molt bé ell a soles i val més la pena defensar, per exemple, el Lí-

«El victimisme d'Israel, ara, no té raó de ser».

ban després de la invasió israeliana. El victimisme d'Israel a hores d'ara no té raó de ser encara que és innegable que en unes altres circumstàncies sí que van ser víctimes.

—*¿Catalans i valencians tenen una visió unificada del món àrab?*

—A Catalunya l'afició a les coses jueves és més important que l'afició a les àrabs. Bàsicament perquè l'àrab és assimilat a totes les coses del sud, que el català no aprecia tant com les coses europees. És una injustícia cridanera, perquè s'oblida que Lleida, Tortosa, Balaguer, van ser àrabs més de quatre segles. El passat àrab de la Catalunya nova és absolutament menystingut. No tenen aquesta morofília tan gran que es viu al País Valencià. Fins i tot els mallorquins tenen una visió de rivalitat piràtica, feta de segles d'enfrontament al Mediterrani. En canvi, a València, el passat àrab és molt més gloriós i està molt més assimilat. Per exemple, la meua col·lega i amiga Dolors Bramon, quan publicà el llibre *Contra moros i jueus* estava acostumada a presentar-lo a Catalunya i quan vingué a Alacant em va dir que la conferència no havia suscitat massa ressò perquè havia posat massa exemples de jueus i molt pocs de moros.

—*¿I aquests interessos són antagònics o es poden complementar?*

—Crec que no hi ha cap inconvenient per a la convivència de la cultura jueva i la cultura àrab. Al País Valencià hi ha gent molt aficionada a les coses jueves i a Catalunya es coneix molt l'obertura als problemes actuals, la qüestió palestina, el tercer món, el Frente Polisario, etc., per aquesta sensibilitat específica cap a les minories que tenen els catalans.

—*¿Pensa vostè que la commemoració del 750 aniversari del naixement del País Valencià actual serà justa amb els nostres antecessors àrabs?*

—Aquesta commemoració és importantíssima, perquè hi hagué un trencament històric. Els àrabs vivien un moment esplendorós. No hi hagué una decadència lenta, com a molts altres indrets. La invasió va produir un canvi brutal. Hi ha un món imaginari dels pre-valencians, com també ha dit Enric Llobregat, que cal seguir estudiant profundament, perquè ens toca i ens pertany. Hi insistesc, al País Valencià hi ha una morofília per estudiar, aquesta mena de paradís que han convertit en literatura *Crim de Germania* de Josep Lozano, o les obres de Cremades i Arlandis, o les traduccions i comentaris dels poetes aràbigovalencians de Josep Piera, el món que ha recreat Carles Mira al seu film *Daniya*. I també les festes populars de moros i cristians, on la gent prefereix vestir-se de moro. Cal equilibrar la nostra visió. L'Islam té una importància enorme en la nostra cultura. És pràcticament desconegut el fet que aquests àrabs encara van romandre ací durant quatre segles més i que esdevingueren un testimoni molt sever de com els cristians, els poders dominants, els van tractar fins arribar a l'expulsió general, l'eixida de 1609.

—*¿Quina política àrab té el País Valencià?*

—La política de l'estat. Per exemple, en depenem pel que fa a l'Algèria, a causa de l'ETA.

—*I això ha obligat a expulsar a aquell país els seguidors de l'ex-president Ben Bella i del seu partit, el Moviment Democràtic d'Algèria, refugiats a Alacant.*

—Clar, i això no passaria si el País Valencià fóra independent en la seua política exterior. Però com que no ho és, ni té interès a ser-ho, doncs...

—*I, amb tot, l'Algèria està tocant.*

—Els alacantins estem a només 200 quilòmetres de la costa algeriana. Quasi com de València, i molt més a prop que de Madrid. Alacant és el Perpinyà

dels algerians o el Biarritz dels bascos. Cal assumir la situació de ciutat fronterera, com ho són Màlaga i Almeria del Marroc. Ací els àrabs són igual de turistes que els alemanys i els belgues. ¿Que hi ha problemes? No molts més que els que duen els anglesos a Benidorm. També hi ha el problema del racisme general que hi ha contra els gitans, i és clar que també els àrabs tenen la pell una mica morena. Però això només afecta els grups socials que els tracten directament.

—*Hi ha la barrera de la llengua.*

—No tant, perquè els àrabs normalment saben francès o anglès. Hi ha una

barrera important, que és cartogràfica. I és que tenim tendència a veure en un mapa el nord dalt i el sud baix; damunt, el cel, i davall l'infern; pol positiu i pol negatiu, caps i peus, superior i inferior. És una associació d'idees que transmet el racisme cap als països del sud i que afecta moltíssim els àrabs del Mediterrani. És una visió que afecta també els catalans perquè també tenen aquesta tendència a veure el sud més endarrerit. Hi ha un menyspreu cap a la part meridional. I dins el País Valencià també hi ha un reflex d'aquest, diguem-ne, racisme cartogràfic. Seria molt diferent pensar el ma-

«No veig cap sentimentalisme nacional en les inversions dels àrabs arreu del món».

REVISTA MENSUAL DE LES ARTS
I LA CULTURA VISUAL

Muntadas Furautomàtic Huerga Gaudí

A la venda el número 1 a quioscos
i llibreries. Preu: 225 pessetes.

- Imatges inèdites de la pel·lícula «Gaudí», de Manuel Huerga.
- Col·laboració d'Antoni Muntadas.
- La Fura dels Baus explica els «Automàtics».
- Articles i itineraris de València, Barcelona, Madrid, Mallorca, Tolosa i París.

pa d'uns Països Catalans on Alacant o Elx hi foren dalt i Barcelona i Perpinyà es situaren en l'extrem sud. Jo, de fet, done les meues classes així, amb el mapa invertit, per evidenciar el fet que s'ha transformat una cartografia en una iconografia.

—*La seua preocupació fonamental, ara, és aconseguir que hi haja una càtedra d'àrab en la Universitat de València. ¿Hi ha demanda entre els estudiants?*

—El departament de la Universitat d'Alacant funciona només amb dos professors numeraris. Som els únics a tot el País Valencià. A València no hi ha ni un doctor, i és una verdadera llàstima. Volem que hi haja un departament, una llicenciatura i un doctorat en estudis àrabs i islàmics perquè es puguin acabar els estudis dins el país i no comptar només amb un primer cicle i algunes assignatures soltes dins la facultat. D'aquesta banda, a Catalunya, els estudis àrabs es fan amb premisses de tipus universitari molt generals, però no centrats en l'estudi de la cultura catalana.

—*La seua divisió universitària integra departaments de filologia àrab, catalana i francesa. ¿El preocupa conjugar aquesta fusió?*

—No volem formar exclusivament arabistes sinó donar una dimensió arabista a historiadors, literats, juristes, etc. Més que formar arabistes que aprenguen en català, el que desitgem ací és preparar científics catalans amants de l'àrab. Especialistes en filologia catalana que coneguen a fons l'àrab, per estudiar la pròpia història catalana.

—*Hi ha qui diu que la filologia és massa important per deixar-la només en mans dels filòlegs. La franja blava, ja m'entén...*

—Dir això és una bestiesa. No es pot deixar les coses a qui no li corresponen. La filologia és cosa dels filòlegs i no dels metges. La societat valenciana s'ha acostumat a pensar que una cosa és fer falles i riure's de coses més o menys serioses, i una altra ben distinta intentar comparar l'opinió d'un senyor que no en té ni idea, però que és d'un bàndol, amb la d'un especialista. És un problema molt greu que els valencians han de resoldre. Això col·loca la universitat en un gueto i permet que qualsevol analfabet i indocumentat faller puga afirmar qualsevol cosa. Nosaltres no creiem estar en possessió de la veritat de cap manera, però tenim una metodologia i les nostres batalles giren al voltant d'arguments extremadament científics. □